

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนานี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ใน โรงเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดหนองผักชี ตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค จังหวัด สระบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยอาศัยกรอบแนวความคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. บริบทโรงเรียนวัดหนองผักชี
2. ความซื่อสัตย์
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโดยกิจกรรมการสร้างลักษณะนิสัย
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

บริบทโรงเรียนวัดหนองผักชี

1. ประวัติและความเป็นมา

โรงเรียนวัดหนองผักชี เป็นที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 จังหวัดสระบุรี การจัดตั้ง โรงเรียนเกิดจากการความต้องการของประชาชน ได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2477 เปิดสอน เป็นโรงเรียนประชาบาลตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 4 โดยอาศัยศาลาวัดหนองผักชี เป็นที่เรียน ปีพ.ศ. 2512 ได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียน เป็นเอกเทศแบบ 008 โดยนายพร สุทธาดล มอบให้ 5 ไร่ 3 งาน 96 ตารางวา นายบิน ปิ่นชัยโย มอบให้ 2 ไร่

2. สถานที่ตั้ง

โรงเรียนวัดหนองผักชี ตั้งอยู่ 57 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค จังหวัด สระบุรี มีพื้นที่ 7 ไร่ 3 งาน 96 ตารางวา มีรายการดังนี้

1. อาคารเรียนแบบ 008 จำนวน 1 หลัง มี 8 ห้องเรียน
2. อาคารอเนกประสงค์แบบ สปช. 202/2526 จำนวน 1 หลัง
3. อาคารเรียนอนุบาล จำนวน 1 หลัง
4. บ้านพักครูจำนวน 1 หลัง
5. ห้องส้วมจำนวน 1 หลัง 5 ห้อง
6. สระน้ำเลี้ยงปลาของกรมประมง 1 บ่อ ขนาด 80 x 25 เมตร

ปัจจุบันมีข้าราชการครู 4 คน แบ่งเป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 1 คน ครูอัตราจ้าง องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแย้ 1 คน พนักงานภารโรง 1 คน

1. นายไพฑูรย์ พัฒนจันทร์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดหนองผักชี และสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6
2. นางสมพิช จันทร์แดง สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

3. นายคะเชน ทับสาร สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
4. นายวีระพจน์ ตะลับนาค สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
5. นางสาวปาริชาติ ไชยชาติ สอนชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 2
6. นายอานนท์ สุทธาตล นักการภารโรง

ข้อมูลสถิตินักเรียนชั้นประจำปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหนองผักชี ตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี นักเรียนทั้งสิ้น 36 คน นักเรียนชาย 18 คน นักเรียนหญิง 18 คน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตาราง 1 ข้อมูลสถิตินักเรียนชั้นประจำปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหนองผักชี ตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	2	3	5
อนุบาลปีที่ 2	-	-	-
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	3	4
ประถมศึกษาปีที่ 2	3	3	6
ประถมศึกษาปีที่ 3	4	2	6
ประถมศึกษาปีที่ 4	3	2	5
ประถมศึกษาปีที่ 5	3	-	3
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	5	7
รวม	18	18	36

ที่มา : (โรงเรียนวัดหนองผักชี 2551)

3. แนวทางการพัฒนา

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีคนเก่ง โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัดและความสามารถของตนเอง และพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ จัดบรรยากาศการเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนร่วมจัดการศึกษา พัฒนาสู่มาตรฐานสากล”

4. การจัดวางทิศทางการศึกษา

“มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีคนเก่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบ ความถนัดของตน และพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ จัดบรรยากาศการเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนร่วมจัดการศึกษาพัฒนาสู่มาตรฐานสากล”

5. วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา (vision)

มุ่งจัดภูมิทัศน์ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายใน โรงเรียนให้ตอบสนองต่อผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนรักการอ่านการเขียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ คิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาชั้นสูงโดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพและให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีทักษะทางดนตรีไทยและทักษะทางการกีฬา อันนำไปสู่การมีสุขภาพดี มีความภูมิใจในความเป็นไทยตลอดจนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพ

6. ภารกิจ (task)

1. บุคลากร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ภาคเอกชนร่วมกัน พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ สู่ความเป็นมาตรฐาน
2. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้อง กับความต้องการของ ผู้เรียนและชุมชน มีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการส่งเสริม ครูผู้สอนให้สามารถทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้กับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา
3. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งอุปกรณ์การเรียน สื่อเทคโนโลยี อาคารสถานที่ ให้เพียงพอเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนและเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
4. ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความรู้คู่คุณธรรม มีสุขภาพกายและจิตดี ปลอดสารเสพติด สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
5. จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในเรื่องของชุมชน สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาไทย ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี และการศึกษา
6. พัฒนาผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยี มีการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

7. เป้าหมาย (goal)

1. โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีความสมดุล ทั้งความรู้ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม
3. ครูทุกคนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนตามศักยภาพในแต่ละระดับการศึกษาได้

4. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งอุปกรณ์ การเรียน สื่อเทคโนโลยี อาคารสถานที่ เพียงพอและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน

5. ครูทุกคนสามารถบูรณาการและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนทุกคนมี คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ มีความรู้คู่คุณธรรม มีสุขภาพกายและจิตดี ปลอดภัย เสพติด สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. ผู้เรียนทุกคนมีความรู้และทักษะ ในเรื่องของชุมชน สิ่งแวดล้อมภูมิปัญญาไทย ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรีไทย และการกีฬา

7. นักเรียนทุกคน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหา ความรู้ ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีรักการเรียนรู้ พัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อจัดกิจกรรมให้สมบูรณ์มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้

8. การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนวัดหนองผักชีมีการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานและอาชีพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและทางโรงเรียนวัดหนองผักชี มีพระภิกษุมาช่วยสอนตามโครงการสุขใจ ได้กุศลของเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี และเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษาตามลำดับ

9. ภูมิลำเนาของนักเรียน

นักเรียนของโรงเรียนวัดหนองผักชีประกอบด้วยบุตรหลานของประชาชน ตำบลโคกแย้ มี 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 6,7,9,15,16

ความซื่อสัตย์

1. ความหมายของซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ หมายถึง กิริยาที่ประพฤติตนเป็นคนตรง ขรมข้อนี้เป็นเหตุให้มนุษย์มี ความเที่ยงธรรม ซื่อตรง มีความจริงใจต่อผู้อื่น มีความจงรักภักดีต่อเจ้านายของตน ต่อผู้มี อุปการะ เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ อันจะเป็นเหตุให้ไม่โกหกมดเท็จ ไม่หลอกลวง ไม่ ทำลายประโยชน์ของบุคคลนั้น ๆ แต่เป็นคนตรงไปตรงมา รักความยุติธรรมละเว้นจากการพูด ปดมดเท็จ ความซื่อสัตย์ เป็นหลักธรรมที่ทำให้รักษาศีลข้อสี่ไว้ได้ ทำให้มีวาจาตรงไม่โกหก หลอกลวง ไม่ทำลายประโยชน์ของบุคคลอื่น แต่เป็นคนตรงไปตรงมา มีหลักการ เหตุผล รักษา ความยุติธรรมความซื่อสัตย์กับการปฏิรูปการศึกษาเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งของสังคมและจำเป็น อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 (2546, หน้า 382, 911, 1202) อธิบายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง ส่วนคำว่า “สุจริต” หมายถึงความประพฤติดีงาม ความประพฤติชอบ และ คำว่า “ยุติธรรม” หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล ทั้ง ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความยุติธรรม เป็นคุณลักษณะของประชากรที่พึงประสงค์ของคนไทย

พระราชมนี (2527, หน้า 140) ได้ให้ความหมายว่า ความสัตย์ ความซื่อตรง คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจได้ คู่กับศีลข้อที่สี่ บุคคลผู้มีธรรมข้อนี้ย่อมเป็นผู้ที่เจริญในหน้าที่การงาน เช่น นักธุรกิจมีสัจจะย่อมเป็นที่ไว้วางใจของผู้ร่วมงาน พ่อค้ามีสัจจะย่อมเป็นที่เชื่อถือของลูกค้า ทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง นักการเมืองมีสัจจะทำให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน เป็นต้น

พระครูพุทธศาสนโศภน (แฉ้ว สุสุโต), อภิษัย ชาตรีรักษ์ และมนุญ จันทน์นวล (2530, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสัตย์ ขยายความว่าซื่อสัตย์และซื่อตรงและอธิบายไว้ว่า ไม่หลอกลวง ไม่กลับคำ

กรมการศาสนา (2521, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ให้เป็นคนตรงประพฤติอะไรด้วยน้ำใสใจจริง

สมาน ชาลีเครือ (2523, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ลักษณะพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลในส่วนของเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไม่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา ยุติธรรมและละเอียดเกรงกลัวต่อบาป

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อตรงไม่คดโกงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและหน้าที่การงาน

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525, หน้า 286) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดและไม่หลอกลวงหรือคดโกงเพื่อประโยชน์ส่วนตน

โพธิ์ทอง จิตอ่อนน้อม (2529, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริงเป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาใจต่อตนเองและผู้อื่น

อดิศักดิ์ ภูมิรัตน์ (2523, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความประพฤติที่ยึดหลักแห่งคุณธรรมประพฤติด้วยความจริงใจทั้งทางกายวาจาใจ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

โชติ เพชรชื่น (2524, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า คุณลักษณะด้านความรู้สึกรู้จักคิด หรือระดับจิตใจของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่งต่อวัตถุสิ่งของเมื่อคนนั้นจิตใจมีความมั่นคงมิได้ไซ้ของตนเอามาเป็นของตนทำตามสัญญาและระเบียบถือกฎเกณฑ์ของกลุ่มจะพูดตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจะต่อต้านหรือขัดขวางผู้อื่นที่ปฏิบัตินอกเหนือเกณฑ์

สงบ ลักษณะ (2524, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า การมีค่านิยมประพฤติปฏิบัติตรงต่อความจริง เช่น ตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อความรับผิดชอบ ตรงต่อคำมั่นสัญญา ตรงต่อระเบียบกฎเกณฑ์ที่ดีของสังคม

อนุวัฒน์ ตั้งสมบูรณ์ (2526, หน้า 16) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า การกระทำหรือความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการไม่ทุจริตและปฏิบัติพหุติมิชอบ การปฏิบัติตามกฎที่กำหนดไว้ การไม่หลอกลวง การพูดแต่ความจริง การไม่หาประโยชน์ในทางมิชอบ การมีความยุติธรรม การมีความละเอียดรอบา

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติ อย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ การตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อความเป็นจริง ต่อตนเองและผู้อื่น การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงกับความเป็นจริงประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาต่อตนเอง บุคคล หน้าที่หรือส่วนรวม และมีความสำคัญของความซื่อสัตย์ต่อไป

2. ประเภทของความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ มีผู้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ไว้หลายประเภททั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การยึดเอาเรื่องใดเป็นเกณฑ์ แต่โดยภาพรวมแล้วคล้าย ๆ กัน ดังต่อไปนี้

ศรีนารถ สุริยะ (2512, หน้า 46) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความจริงต่อการทำงาน คือ ตรงต่อเวลาและหน้าที่
2. ความจริงต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อมิตร จริใจต่อผู้ใหญ่ และผู้ปกครองควรมีการอบรมตนดังนี้

2.1 ซื่อสัตย์ต่อมิตร

2.2 สวามิภักดิ์ ไม่คิดคดต่อผู้ใหญ่ และผู้ปกครองที่ตนยกย่อง

2.3 ความกตัญญูกตเวที รู้ว่าผู้ใดทำคุณแก่ตนแล้ว พยายามที่จะหาโอกาสตอบแทน

เสมอ

3. ความจริงต่อความดี คือ ประพฤติความจริงอย่างไรก็ประพฤติจริงอย่างนั้นเสมอ

ทวี บุญยเกตุ (2515, หน้า 55-61) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง นับว่ามีคุณค่าสูงกว่าอะไรทั้งหมด เพราะผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จะเป็นผู้มีหิริโอตตปปะ มีความละเอียดรอบคอบในอันที่จะทำความผิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง ไม่เอาเปรียบเพื่อนฝูง มีความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูง

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบ อันจะนำความเสียหายให้แก่งานที่ทำอยู่

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 147) ได้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดปดสับปลับหลอกหลวง การไม่คิดโลภในของผู้อื่น การยอมรับผิดจากการกระทำของตน เป็นต้น

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความจริงใจต่อผู้อื่นการไม่กล่าวคำเท็จต่อผู้อื่น การรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ทุจริต คือ ควรมีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น เป็นต้น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมายและทำให้ดีที่สุด มีความตรงต่อเวลา การไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางหาผลประโยชน์ส่วนตน การรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ การรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ การไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผย เป็นต้น

ประเสริฐศรี เอ็นครินท์ (2524,หน้า22) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ของบุคคลออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความละเอียดและกระตือรือร้นใจตนเองในการกระทำ ความผิดให้ได้ชื่อว่าไม่ทุจริต

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง หมู่คณะ คือ การไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และเอาเปรียบเพื่อนฝูงและหมู่คณะ

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน คือ ความซื่อตรงเที่ยงธรรม ไม่หาผลประโยชน์ใส่ตนเองจนทำให้เดือดร้อนแก่หน้าที่การงานที่ทำอยู่

4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน คือ ไม่ทำผิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม และชุมชน เพื่อหาประโยชน์ต่อตนเอง

5. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีต ประเพณี กฎหมาย วัฒนธรรม คือ รักษาและปฏิบัติต่อระเบียบ กฎเกณฑ์จารีตประเพณี วัฒนธรรมด้วยความซื่อตรง จริงใจและเที่ยงธรรม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2527,หน้า15) ได้จำแนกลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ไว้ 6 ประการ คือ

1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. ซื่อสัตย์ต่อวาจา
3. ซื่อสัตย์ต่อการทำงาน
4. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
5. ซื่อสัตย์ต่อบุคคล
6. ซื่อสัตย์ต่อคณะ

ประทีน มหาจันทร์ (2510, หน้า 72) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของความซื่อสัตย์ของบุคคลจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ไม่หาผลประโยชน์ใส่ตนเองโดยการโกง การหลอกลวงผู้อื่นแม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครเห็นก็ตาม

2. ผู้ที่มีความสุจริตจะต้องเป็นบุคคลที่กล้ารับผิดชอบ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะทำความจงใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็จะยอมรับในการกระทำของตน ไม่ขัดทอดไปถึงบุคคลอื่น

3. เมื่อให้สัญญาอย่างไร จะต้องทำตามสัญญานั้นโดยไม่บิดพลิ้ว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528, หน้า 129-131) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่าแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

1.1 ไม่ลับปลับกลัปกลอก

1.2 ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

1.3 มั่นคงต่อการกระทำดีของตน

1.4 ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง

1.5 ประพฤติตรงตามพูดและคิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

2.1 ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว

2.2 ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว

3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

3.1 ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น

3.2 ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย

3.3 ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

3.4 ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกั่นแก้ง

4. ความซื่อสัตย์ต่อคณะสังคมประเทศชาติ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

4.1 ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ

4.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน หรือเอาดีเข้าตน

4.3 ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือผิดระเบียบข้อบังคับของสังคม

หรือหมู่คณะ

กรมวิชาการ (2528, หน้า 21-22) ได้รวบรวมพฤติกรรมของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. พูดความจริง

2. เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ
3. ตรงต่อเวลา
4. ยอมรับผิดเมื่อทำผิด
5. ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก
6. ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา
7. หาเลี้ยงชีพในทางสุจริต
8. ไม่ถือเอาของผู้อื่นเป็นของตน
9. รักษาความยุติธรรม
10. ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง

3. จริยธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

จริยธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์มีดังนี้ (กิริติ บุญเจือ, 2538, หน้า 89-92)

1. ความซื่อตรง (sincerity) ได้แก่ การพูดและปฏิบัติตามความคิด พูดตรงกับความคิด เรียกว่าพูดตามตรง พูดไม่ตรงกับความคิดเรียกว่าโกหก ทำตรงกับความคิดเรียกว่าสุจริต ทำไม่ตรงกับความคิดเรียกว่าทุจริต คนที่ซื่อตรงอาจจะพูดเท็จก็ได้ถ้าหากว่าความคิดของเขาไม่ถูกต้อง และคนไม่ซื่ออาจจะพูดจริงก็ได้หากว่าคำโกหกของเขาบังเอิญตรงกับความเป็นจริง จึงเห็นว่าความซื่อตรงหรือไม่ไม่อยู่ที่การพูดจริงหรือพูดเท็จ แต่อยู่ที่ว่าตั้งใจจะพูดตรงกับที่ตนเองคิด และเข้าใจหรือไม่ การพูดตรงที่ไม่คำนึงถึงความเสียหายเรียกว่าพูดเถรตรง ไม่ใช่คุณธรรม เพราะขาดความรอบคอบ และถ้าพูดตรงโดยตั้งใจทุจริตก็เป็นการทุจริตด้วย

2. ความสำคัญของความซื่อตรง

2.1 ความซื่อตรงเสริมบุคลิกภาพ คนซื่อตรงย่อมมีความสมบูรณ์ในความคิดและการกระทำ เพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด คำพูด และการกระทำ

2.2 ความซื่อตรงเสริมมิตรภาพ ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น คนไม่ซื่อยอมไม่ได้รับความไว้วางใจ ทำให้เสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้ทั้งตัวเองและสังคม

2.3 ความซื่อตรงเสริมความมั่นคงแก่สังคม สังคมจะอยู่ได้เป็นปึกแผ่นก็เพราะสมาชิกมีความไว้วางใจกันเป็นส่วนมาก ถ้าหากไม่ไว้วางใจกันเลยจะออกกฎหมายควบคุมให้รัดกุมอย่างไรก็ไม่ได้ผล เพราะมีช่องโหว่ให้คนฉลาดปลิ้นปล้อนเอาไปใช้เอาเปรียบคนอื่นจนได้

2.4 ความซื่อตรงทำให้ทุกฝ่ายสบายใจ ผู้มีความซื่อตรงอยู่เป็นประจำย่อมสบายใจ ไม่ต้องคอยจำว่าพูดอะไรกับใครว่าอย่างไร และไม่ต้องคอยหวาดระแวงจะมีใครมาจับผิดหรือไม่ ผู้ที่ติดต่อคบค้าสมาคมด้วยก็ไม่ต้องขบคิดให้หนักสมองว่าจะมากันไหมไหน

3. โทกทที่น่าสรรเสริญ มีนักปราชญ์บางท่านถือว่าการโกหกหน้าดำหน้าสีเหมือนเอากุสตินุสให้เหตุผลว่า ถ้ามีการฉีกเว้นให้โกหกได้ ก็จะทำให้ไม่ไว้วางใจกันขึ้น เพราะไม่รู้ว่าคนพูดเมื่อไรจะชักงวยกเว้น อาควินัสให้เหตุผลว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีสติปัญญาเป็นองค์ประกอบสูงสุด

การพูดหรือการทำให้ไม่ตรงกับความคิดจึงเป็นการฝืนธรรมชาติของตนเองอย่างหนัก จึงไม่ฟัง โททกเลยไม่ว่ากรณีใด ถือว่าเป็นบาปเสมอ คำนำตสอนว่าไม่ฟังโททกเลย เพราะเป็นความต้องการของมนุษย์ทั่วไปให้เป็นกฎสากล

4. การโททกที่ไม่ถือว่าโททก ได้แก่ การเล่นนิทาน การล้อเล่น การหลอกเล่น การแข่งขันไหวพริบ การเจรจาการเมือง การแจ้งราคาต้นทุน ในเรื่องเหล่านี้ผู้ฟังโดยทั่วไปไม่ควรคาดหวังว่า ผู้พูดจะพูดตามตรงเลยสักครั้งเดียว

5. ความไม่ซื่อตรงที่ต้องแก้ไข ได้แก่ การหลอกลวงผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายตนเองอาจจะได้ผลประโยชน์ ได้ผลพลอยได้ ได้ความบันเทิง ได้แก้แค้น ฯลฯ ความไม่ซื่อตรงเช่นนี้ทำลายตัวเองและสังคมที่ตนสังกัด จึงต้องช่วยกันแก้ไขทั้งในตนเอง และในความสัมพันธ์ของผู้อื่น สังคมจะต้องมีบทลงโทษผู้ประพฤติเช่นนี้ ความไม่ซื่อตรงในสังคมลดน้อยลงมากเท่าใดสังคมก็จะมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น และสมาชิกก็จะมีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นเท่านั้น

6. ความไม่ซื่อตรงที่ควรแก้ไข มีความไม่ซื่อตรงบางประเภทแฝงอยู่ในจิตใต้สำนึก แสดงออกโดยที่ตัวเองมักจะไม่รู้ตัว ความไม่ซื่อตรงเหล่านี้บางทีก็เรียกว่า ความไม่ซื่อตรงต่อตัวเอง ที่สำคัญมีดังนี้

6.1 การเข้าข้างตัวเอง (rationalization) มนุษย์เรามีความโน้มเอียงเช่นนี้ไม่มากนักน้อยทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสัญชาตญาณป้องกันตัวเองเพื่อการอยู่รอด แต่ทว่ามนุษย์เรามีสติปัญญา จึงต้องแสดงออกตามเหตุผล จะปล่อยให้มนุษย์เรามีจุดบกพร่องเช่นนี้มาก ๆ อาจจะก่อให้เกิดความหายนะอย่างคาดไม่ถึง วิธีแก้ไขคือ ให้ศึกษาปรัชญาแบบวางตัวเป็นกลาง และศึกษาจริยศาสตร์แบบประนีประนอม จึงน่าจะมีการสอนและการเรียนปรัชญาและจริยศาสตร์ตามแนวดังกล่าวสำหรับบุคคลระดับต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

6.2 การโยนกลอง (projection) เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากสัญชาตญาณป้องกันตนเองให้อยู่รอดเหมือนกัน ทำให้เรามีความโน้มเอียงที่จะโยนความผิดให้แก่ผู้อื่น ดังคำเปรียบเทียบของพระเยซูว่า เราชอบเห็นผงในตาของผู้อื่น แต่ขุ่นทั้งดุ้นอยู่ในตาของเรา เรากล้มมองไม่เห็น การโยนกลองยังอาจแสดงออกในลักษณะที่ลึกซึ้งกว่านี้โดยการวิพากษ์วิจารณ์จุดบกพร่องของตนเองในตัวผู้อื่น คนซึ่งฉลาดชอบดูถูกผู้อื่นว่าตาขาว ผู้ที่อ่อนแอทางเพศชอบตำผู้อื่นในทางชั่วช้า ผู้ที่มีความคิดสับสนชอบวิจารณ์หนังสือของคนอื่นว่าไม่ชัดเจน การแก้ไขเรื่องนี้ควรศึกษาเรื่องทฤษฎี 4 ของเบค็อนให้เข้าใจดี ๆ แล้วฝึกมองตนเองอยู่เสมอ เมื่ออยากจะทำหิใครหรือมีความจำเป็นต้องวิจารณ์เรื่องใด ก็ให้คิดถึงตัวเองก่อนว่ามีจุดบกพร่องอย่างนั้นด้วยหรือไม่ จะรู้จักวางตัวเป็นกลางพิพากษาตัวเองได้เช่นนี้ก็ศึกษาปรัชญาแบบวางตัวเป็นกลางและจริยศาสตร์แบบประนีประนอม และควรอ่านอยู่เรื่อย ๆ เป็นประจำ

6.3 สร้างปมเชื่องชอนปมด้อย (compensation) การสร้างปมเชื่องเพื่อมนุษยธรรมอย่างบริสุทธิ์ใจเป็นของดี แต่ถ้าเพื่อชอนปมด้อยแล้วก็ควรแก้ไขปมด้อยนั้นเสียด้วย จะทำให้ความดีเป็นความดีที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ให้ตั้งใจว่าจะไม่ให้ปมด้อยมีอิทธิพลในความประพฤติอีก

แล้วตั้งหน้าทำความดีซดเซยไป เช่น ผู้ที่ไม่ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่แล้วสร้างปมเชื่อมโยงโดยวางตัวเป็นศัตรูกับสังคม ก็ให้ยอมรับสภาพความเป็นจริงในชีวิต แล้วตั้งใจว่าจะสร้างครอบครัวของตนเองให้อบอุ่นที่สุดในระหว่างสมาชิกในครอบครัวของตนเอง หาวิธีทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

6.4 ยกเว้นให้แก่ตัวเอง (exception-making) ความรู้สึกที่ว่า “ครั้งเดียวไม่เป็นไร” ได้พาคนเป็นอาชญากรมามากต่อมากแล้ว เพราะถ้าครั้งเดียวได้อีกครั้งก็ตามมาแล้วก็อีกครั้งเดียวแล้วอีกครั้งเดียวจนถอนตัวไม่ขึ้น ถ้ารู้ตัวว่าขอยกเว้นเช่นนี้ให้ดับทเสียแต่ต้นมือว่า “ขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้วไม่มีกรณียกเว้น” โปรดอย่าเชื่อนักไวยากรณ์ว่า “ไม่มีกฎที่ไร้ข้อยกเว้น” หรือ “การยกเว้น ยินยอมกฎ” แต่ให้เชื่อนักตรรกวิทยาว่า “ถ้ามียกเว้นก็ไม่ใชกฎ” หรือ “กฎตรรกวิทยาไม่เคยยกเว้นให้ใคร”

จากข้อความข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น รักษาการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างตั้งใจและสิ่งเหล่านี้จะต้องการฝึกหัดตัวนักเรียนให้มีจริยธรรมต่อไป

4. จริยธรรมของนักเรียน

จริยธรรมของนักเรียน กิรติ บุญเจือ (2538, หน้า 98-99) กล่าวไว้ดังนี้

1. นักเรียนหมายถึงผู้ที่กำลังเรียนอยู่ทุกระดับการศึกษา ขณะนี้มีปัญหาที่กล่าวถึงกันอยู่มากเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างนักเรียนกับผู้ใหญ่ ซึ่งหมายรวมถึงครู ผู้ปกครอง และนักบริหาร นักเรียนมักจะบ่นว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจเด็ก และผู้ใหญ่มักจะบ่นว่าเด็กสมัยนี้หัวดีไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เหมือนสมัยก่อน วิธีทางแก้ไขจะต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งสองฝ่าย จะต้องมียุติธรรมเป็นพื้นฐานอยู่บนเหตุผล มิใช่ว่ามีประกาศิตมาจากทางใดทางหนึ่งเท่านั้น แม้จะรับประกาศิตมาจากทางใดก็จะต้องยอมรับอย่างมีเหตุผล

2. เป้าหมายของการเป็นนักเรียน

2.1 เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต

2.2 เพื่อฝึกฝนตนในทางพุทธปัญญา จริยธรรม สังคมและพลานามัย

3. จรรยาบรรณของนักเรียน

3.1 พึงหาโอกาสเรียนรู้ให้เข้าใจวิธีการใช้เหตุผลและขอบเขตของเหตุผลโดยเร็วที่สุดตามระดับของวัย

3.2 พึงยอมรับทุกอย่างด้วยเหตุผล พึงรับพิจารณาความคิดทุกอย่างที่มีเหตุผลด้วยความเคารพ แม้นตนเองจะยังไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้น

3.3 พึงเคารพความคิดที่มีเหตุผลของตนเองและของคนอื่นทุกคน ในทางปฏิบัติ พึงหาทางประนีประนอมความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อหาทางสายกลางซึ่งทุกฝ่ายจะต้องได้บ้างเสียสละบ้าง

3.4 ฟังถือว่าการเรียนมิใช่เป็นการกอบโกยหาวิธีได้เปรียบคนอื่นในสังคม แต่การเรียนคือการสร้างบุคลิกภาพ จึงไม่เพียงแข่งขันและกีดกันซึ่งกันและกัน

3.5 ฟังถือว่าชีวิตในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง ไม่ใช่ชีวิตชั่วคราวในรถโดยสาร

3.6 ฟังสร้างสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมอุดมการณ์ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ทันสถานการณ์อยู่เสมอ

3.7 ฟังมีความสุขจิตในการทำที่บ้านและในการสอบ

3.8 ฟังถือว่าเกียรติอยู่เหนือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

3.9 ฟังฝึกน้ำใจนักกีฬาในการแข่งขันทุกประเภท

3.10 ฟังให้เกียรติครูและเพื่อนเสมอ

3.11 ฟังถือว่าสิทธิจะต้องควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบเสมอ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นจะเห็นว่า แนวทางที่จะเสริมสร้างความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ในโรงเรียนของนักเรียน เริ่มด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา กำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการ จะกระทำเพียงคนเดียวคนใดหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดนั้นคงได้ไม่ทันนัก จากนั้นก็นำเสนอความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความประพฤติของตัวนักเรียน สร้างข้อตกลงร่วมกัน ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นอยู่เสมอ ให้ความเป็นกันเองเห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณี จะเป็นการวางรากฐานในการสร้างนิสัยที่ดี ให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป โดยทั่วไปครูทุกคนต้องการให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองได้ โดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่ควบคุมดูแลตลอดเวลา เทคนิคในการสร้างวินัยที่มีประสิทธิผลมากที่สุดคือ ใช้แล้วสามารถเสริมความยอมรับนับถือตนเองของเด็กด้วย การสร้างวินัยส่วนหนึ่งคือ การดำเนินการทันทีที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ให้เด็กรู้ถึงผลที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเขา การฝึกวินัยให้ได้ผลต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีความสม่ำเสมอในวิธีปฏิบัติ และปฏิบัติได้กับทุกคน ความก้าวหน้าในการฝึกวินัยให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นไปอย่างช้าๆ ต้องการเวลาที่เด็กจะใช้ในการควบคุมตนเอง สูตรสำเร็จสำหรับการสร้างวินัยแบบตายตัวไม่มี มีแต่การรู้จักเลือกเทคนิคต่างๆมาใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน เวลา สถานที่และบุคลิกภาพของครูเองด้วย พฤติกรรมเดียวกัน เทคนิควิธีใช้ ครูคนหนึ่งอาจใช้ได้สำเร็จ ครูอีกคนหนึ่งนำวิธีการเดียวกันไปใช้อาจจะไม่สำเร็จก็ได้ เพราะความถนัดเฉพาะตน ความสามารถในการแก้ปัญหา การตัดสินใจของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน เด็กมีความแตกต่างกัน ครูมีความแตกต่างกัน ผู้ปกครองมีความแตกต่างกัน สังคมแต่ละชนชาติมีความแตกต่างกัน สูตรสำเร็จในการสร้างวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสากลไม่มีครูที่ตั้งใจทำงานอุทิศตน เพื่อคุณภาพของเด็กโดยแท้เท่านั้น ที่จะตั้งใจจริงจึงศึกษาหาเทคนิควิธีการที่ดีไปใช้ให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนและของเด็ก และใช้ได้อย่างถูกวิธีโดยเด็กมีความสุข

ครูมีสุข สังคมมีสุข นำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างเด็กให้มีวินัยและมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ในโรงเรียนต่อไป

5. หน้าที่ในโรงเรียน

1. การแต่งกายของนักเรียน

สถานศึกษาสามารถที่จะกำหนดกฎระเบียบขึ้นให้เหมาะกับท้องถิ่นและสอดคล้องกับระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการควรพิจารณาเสริมสร้างระเบียบในส่วนที่จะดำเนินการได้ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน นักเรียนจะต้องแต่งเครื่องแบบให้ถูกต้อง ดังนี้

1.1 เครื่องแบบนักเรียนชาย เสื้อเป็นแบบเสื้อเชิ้ตคอตั้ง ผ่าสีขาวเนื้อเรียบ ไม่บางจนเกินไปผ่าอกตลอดและมีสาคที่อกเสื้อใช้กระดุมสีขาวแบบกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร แขนเสื้ออยู่เหนือข้อศอกเล็กน้อย มีกระดุมติดหน้าอกเสื้อด้านซ้ายบริเวณนม 1 กระเป๋ ขนาดกว้างตั้งแต่ 8 – 12 เซนติเมตร เนื้อกระเป๋ปักชื่อนามสกุลด้วยด้ายสีน้ำเงิน ขนาดสูง 1 เซนติเมตร หน้าอกด้านขวาตรงป้ายชื่อปักอักษรย่อด้วยด้ายสีน้ำเงิน ขนาด 2 เซนติเมตร

1.2 กางเกง เป็นกางเกงสีทึบสีขาสั้นเพียงเหนือเข่าพั้งกลาง ลูกสะบ้าไม่เกิน 5 เซนติเมตร เมื่อยืนตรงขากางกว้างห่างจากขาประมาณ 8 – 12 เซนติเมตร ปลายพับเข้าข้างในประมาณ 3 เซนติเมตร ผาดตรงหน้าใช้กระดุมหรือซิปมีกระเป๋าดตรงแนวตะเข็บข้างละ 1 กระเป๋ ไม่มีกระเป๋หลัง ขอบมีหู 7 หู มีจีบด้านหน้า สวมทับชายเสื้อให้เรียบร้อย

1.3 เข็มขัด ใช้เข็มขัดลูกเสื้อหรือเข็มขัดนักเรียน ขนาดกว้างตั้งแต่ 2.5 เซนติเมตร สีน้ำตาล ความยาวตามขนาดสัดส่วนของนักเรียน หัวเข็มขัดเป็นสีทอง หรือสีน้ำเงินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเหล็กกลัด 1 เส้น มีปลอกหนังสีเดียวกับเข็มขัด กว้างประมาณ 1 – 1.5 เซนติเมตร สำหรับสอดปลายเข็มขัดเวลาคาดลอดไว้ในหูกางเกงให้เรียบร้อย

1.4 รองเท้า ใช้รองเท้านุ่มสันหนังหรือผ้าใบสีน้ำตาล ไม่มีลวดลาย มีเชือกผูกใช้ประกอบกับถุงเท้าธรรมดาสีน้ำตาล ไม่มีลวดลาย

1.5 เครื่องแบบนักเรียนหญิง เสื้อ ใช้ผ้าขาวเกลี้ยงไม่บางจนเกินไป เป็นแบบคอพับในตัวสวมศีรษะได้สะดวก สาคกลมเข้าข้างในมีปกด้านหลัง (แบบทหารเรือ) ใช้ผ้าสองชั้นเย็บแบบเข้าถ้ำแขนยาวเพียงเหนือศอก ปลายแขนจีบเล็กน้อย ประกอบด้วยผ้า 2 ชั้น ความยาวของตัวเสื้อและความกว้างของตัวเสื้อให้พอเหมาะลำตัว ไม่รัดเอว ขอบล่างด้านหน้าข้างขวาติดกระเป๋ 1 ใบ ขนาดพองามเวลาสวมต้องผูกโบว์หูกระต่ายสีกรมท่า ชายเป็นสายเหลี่ยมกว้างประมาณ 5 – 8 เซนติเมตร

1.6 กระโปรง ใช้ผ้าสีน้ำเงินหรือกรมท่า เนื้อผ้าเรียบไม่เป็นมัน ไม่มีลวดลาย ด้านหน้าและด้านหลังพับเป็นกลีบออกด้านนอกทั้งข้างหน้าและข้างหลัง ด้านละ 3 กลีบ ที่กลีบตีเกล็ดเปิดลงมาจากขอบประมาณ 6 – 12 เซนติเมตร เว้นความกว้างระหว่างกลีบพองาม ความ

ยาวของกระโปรงเพียงคลุมเข่า ต่ำจากเข่าไม่เกิน 5 เซนติเมตร (อย่าให้ลึกถึงหน้าแข้ง) ไม่เจาะกระเป๋าทึกลับ

1.7 รองเท้าและถุงเท้า ใช้รองเท้าหุ้มส้นชนิดหัวมนสีดำ ไม่มีลวดลายมีสายรัดหลังเท้า สันสูงไม่เกิน 3 เซนติเมตร ใช้ประกอบกับถุงเท้าสีขาว ไม่มีลวดลาย ถุงเท้าให้พับลงมาแต่พองาม (เพียงเหนือตาตุ่ม)

2. ทรงผมนักเรียน

2.1 นักเรียนชาย ตัดสั้นเกรียนรองศีรษะ ไม่กันจอนและไม่มีจอนผมด้านบนและด้านหน้า ผมยาวไม่เกิน 4 เซนติเมตร ไม่หวีแสกกลาง ไม่ใช้น้ำมันใส่ผมหรือเครื่องสำอางอื่นใด

2.2 นักเรียนหญิง ให้ไว้ผมยาวรัดพองาม ด้านข้างยาวไม่เกินดิ่งหู ด้านหลังมองเห็นท้ายทอย ไม่ตัดหรือซอยไม่ไว้ผมม้า ไม่ใช้เครื่องสำอางทุกชนิด ยกเว้นกับชมรมดาสีดำ

3. เครื่องแต่งกายในโอกาสอื่นๆ

3.1 เครื่องแต่งกายลูกเสือ - เนตรนารี ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการแต่งกายของลูกเสือ - เนตรนารี นั้นๆ อย่างเคร่งครัด

3.2 นักเรียนที่มาติดต่อกับทางโรงเรียนทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นเปิดเรียนหรือวันหยุด ให้แต่งกายเครื่องแบบนักเรียนเท่านั้น

4. ข้อห้ามสำหรับการแต่งกายนักเรียน

4.1 ห้ามไว้หนวดเครา ตัดผมหรือซอยผม เขียนคิ้ว

4.2 ห้ามไว้เล็บ ทาเล็บ หรือใช้เครื่องสำอางทุกชนิด

4.3 ห้ามใช้เครื่องประดับใด ๆ ยกเว้นนาฬิกาข้อมือและให้ใช้สายที่สุภาพ

5. การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

5.1 ห้องเรียน ช่วยกันทำความสะอาด จัดโต๊ะ ม้านั่งให้เป็นระเบียบ โดยจัดให้มีเวรผลัดเปลี่ยนกันรับผิดชอบ

5.2 ห้องพยาบาล เป็นสถานที่ให้บริการรักษาพยาบาลแก่นักเรียนเจ็บป่วย ไม่ควรส่งเสียงดังรบกวนผู้ป่วย ควรช่วยกันรักษาความสะอาดและจัดให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ

5.3 โรงอาหาร ไม่ทิ้งเศษอาหาร ไบตอง กระดาษ ถุงพลาสติก ลงบนโต๊ะหรือพื้นโรงอาหาร ควรทิ้งในภาชนะรองรับ มีการทำความสะอาดทุกวัน

5.4 ห้องส้วม ช่วยกันรักษาความสะอาด ถ่ายแล้วต้องราดน้ำให้สะอาดทุกครั้ง

5.5 บริเวณที่ตีมน้ำ ควรระวังไม่ให้น้ำไหลนองพื้นแฉะแฉะ โดยปิดก๊อกน้ำให้สนิท และอย่าทิ้งเศษอาหารบริเวณนี้

5.6 บริเวณโรงเรียน ไม่ทิ้งสิ่งของ เศษอาหารไบตอง กระดาษ และถุงพลาสติก ในสนามหญ้า ถนน หรือทางระบายน้ำ ต้องทิ้งในภาชนะรองรับที่โรงเรียนจัดไว้

5.7 ห้องสมุด เมื่ออ่านหนังสือเสร็จหรือ ค้นคว้าแล้วให้นำหนังสือเก็บให้เรียบร้อย

สถานที่ที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือส้วม โรงอาหาร โรงครัว ควรมีระเบียบและจัดเจ้าหน้าที่เพื่อการทำความสะดวกรายวัน รายสัปดาห์ รวมทั้งการจัดเก็บเครื่องใช้ภายหลังที่ใช้แล้วไว้ให้เป็นระเบียบ พร้อมทั้งการซ่อมแซมในระหว่างปิดภาคเรียนให้คงสภาพถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ ถ้าส้วมน้อยก็ควรทำความสะอาดบ่อยๆ นอกจากนี้ในระยะที่มีผู้ป่วยเป็นโรคติดต่อระบบทางเดินอาหาร เช่น ท้องร่วง บิด ต้องใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคราดส้วมทุกครั้งหลังจากผู้ป่วยใช้ส้วมแล้ว

นอกจากความสะดวกเป็นระเบียบแล้ว การจัดสถานที่เพื่อลดอุบัติเหตุให้มีความปลอดภัยก็เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย จึงควรจัดสถานที่และบริเวณ ตลอดจนอาคารต่างๆ ให้เป็นระเบียบ ส่วนที่เป็นแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อนักเรียนได้ง่าย ควรมีเครื่องป้องกัน เช่น สนามบริเวณใกล้ถนน ใกล้แม่น้ำ ล้ำคลอง หนอง บึง สระ ควรมีรั้วรอบขอบชิดที่แข็งแรง ถนนโรงเรียนและทางเข้า – ออก มีเครื่องหมายจราจร คำขวัญ คำเตือน ติดไว้ชัดเจน ในโรงอาหาร โรงครัว โรงฝึกงาน ควรมีอุปกรณ์ดับเพลิงที่อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งานได้ ติดตั้งอยู่

การรักษาโรงเรียนให้คงสภาพถูกหลักสุขาภิบาลอยู่เสมอได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน ฝ่ายบริหารของโรงเรียน ตลอดจนจนการผู้มีหน้าที่โดยตรง จึงนับว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง จึงจะทำให้โรงเรียนสะอาดและปลอดภัยอย่างถาวร

บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนควรจะต้องหมั่นดูแลรักษาความสะดวกและความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับนักเรียนและชุมชนในเรื่องการรักษาความสะดวก สิ่งที่ต้องปฏิบัติในการดูแลรักษาความสะดวกบริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่

1. จัดให้มีรั้วกันบริเวณโดยรอบโรงเรียน ถ้าเป็นรั้วต้นไม้ควรตัดแต่งให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียนจะต้องจัดวางเข้าที่ให้เป็นที่เรียบร้อย
2. จัดทำสนามหญ้าบริเวณที่ว่างในโรงเรียนที่มีได้ใช้เป็นถนนและทางเดิน ต้องตัดแต่งหญ้าให้สวยงาม ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ให้ร่มเงา เพื่อให้บริเวณโรงเรียนร่มรื่นและทำให้อากาศในบริเวณโรงเรียนสะอาดสดชื่นขึ้น
3. พื้นที่บริเวณโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้แฉะแฉะ ถ้าเป็นที่ลุ่มเป็นหลุมเป็นบ่อต้องปรับถมให้เรียบร้อย
4. จัดให้มีระบบระบายน้ำทิ้ง และน้ำฝนที่ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วมขังในบริเวณโรงเรียน
5. เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ของโรงเรียน เช่น จอบ มีด เสียม เมื่อใช้แล้วควรเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย ไม่ควรทิ้งไว้โดยไม่มีที่เป็นทาง

6. มีการดูแลรักษาความสะอาดสนามหญ้าและบริเวณโดยรอบโรงเรียน โดยหมั่นตัด กวาดเก็บเศษกระดาษ ใบไม้ เศษไม้ และเศษสิ่งของต่างๆ ใส่ในถังเก็บขยะมูลฝอย เพื่อนำไป กำจัดทุกวัน

ดังนั้น การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขอนามัย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี และจะ เสริมสร้างนิสัยและพฤติกรรมของนักเรียน มีความประหยัด รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย โรงเรียนที่ขาดการดูแลรักษาสภาพ จะทำให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และมีอิทธิพลต่อจิตใจ ของเด็กไปในทางลบ ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องตระหนัก ระวังไม่ให้เกิดขึ้นและมีจัดการเรียนที่ สมบูรณ์

6. การเรียนการสอน จะต้องสามารถทำให้เกิดคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ได้แก่ เกิดความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ ควรทำ สิ่งใดควรงดเว้น ตัวอย่างพฤติกรรมก็คือ ตอบถูกว่าการกระทำใดที่เป็นการไม่ซื่อสัตย์ และสามารถอธิบายได้ว่า ความซื่อสัตย์มีคุณประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

2. จิตตพิสัย (affective domain) ได้แก่ เกิดความรู้สึกไม่เียงทางอารมณ์ ที่สะท้อน ออกมาในลักษณะของการชอบไม่ชอบในบางสิ่งบางอย่างมีความพอใจ มีความสุขการจะกระทำ มีความสนใจมีความซาบซึ้งเห็นความสำคัญเต็มใจรับเอาค่านิยมมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เป็นนิสัย ตัวอย่างพฤติกรรมก็คือให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ มาตรงเวลาเป็น ไม่ลอกงานของผู้อื่น

3. ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ได้แก่ ความสามารถที่จะลงมือปฏิบัติด้วย ภายหรือด้วยวาจา ตัวอย่างพฤติกรรมก็คือปฏิบัติตรงต่อเวลาสม่ำเสมอเป็นนิสัยไม่ว่าสถานการณ์ บีบบังคับเพียงใดก็จะแสดงความเชื่อ ความพอใจ ในการกระทำที่แสดงถึงความซื่อสัตย์อยู่เสมอ วรรณคดีต่อต้านผู้บงการทางด้านความซื่อสัตย์ประกาศเผยแพร่ ความเชื่อโน้มน้าวให้คนมีความ ซื่อสัตย์เสมอ

7. หลักของการเรียนรู้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียน มีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตนเอง

2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆกัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เพียงแหล่ง เดียวประสบการณ์ความรู้สึกรีกคิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเข้าใจ การเรียนรู้ที่ดีจะต้องช่วย ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถใช้การเรียนนั้นให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็น ผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้ง และจดจำได้ดี

4. การเรียนรู้กระบวนการมีความสำคัญ กระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหา ความรู้และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่างๆจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นกับ กระบวนการเป็นสำคัญดังนั้น การเรียนที่จะต้องเน้นกระบวนการด้วย

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโดยกิจกรรมการสร้างลักษณะนิสัย

กรมวิชาการ (2522, หน้า 1-2) ได้กล่าวว่า การสร้างลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตจริง ทั้งที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของชีวิตโดยกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการเน้น ดังนี้

1. มีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวม
2. มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
3. ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
4. รู้จักมีคิด วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
6. สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน
7. รู้ความสำคัญของครอบครัว โรงเรียน สังคม และท้องถิ่นของตน

สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความคิด จิตใจ อารมณ์แล้วแสดงออกมาให้ปรากฏทางกายและทางวาจา เราสามารถนำเรื่องราวต่างๆ มาสอนให้แก่เด็กนักเรียนวัยไหนก็ได้ ถ้าหากได้ปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมแก่วัยและวุฒิภาวะของเด็ก เราสามารถสอนการสร้างลักษณะนิสัยต่างๆ แก่เด็กได้ ทั้งนี้เราต้องคำนึงระดับความเจริญเติบโตทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ และสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและสร้างเสริมลักษณะนิสัยแก่เด็กแตกต่างไปจากการสอน โดยจะเน้นวิธีการปฏิบัติจริง จึงจำเป็นต้องอาศัยวิถีและกิจกรรมหลายอย่างและในทางกลับกันในทางกิจกรรมอย่างเดียวสามารถสร้างคุณธรรมได้หลายอย่าง ดังนั้นการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมและสร้างเสริมลักษณะนิสัย จึงต้องอาศัยการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรมและกระทำอยู่เสมอ

อดิศักดิ์ ภูมิลักษณ์ (2523, หน้า 47-48) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขและเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้มีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์พอสรุปใจความสำคัญกว้างๆ ดังนี้

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก

1.1 สร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ให้เด็กสามารถดูซึมค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังเอง โดยอาศัยผู้ใหญ่ไม่ต้องเสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป เช่น ถ้าอยากให้เด็กเป็นคนสะอาด ก็ต้องเพียรพยายามให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดเป็นเวลานานสัก 6-12 ปี เด็กก็จะเข้าใจความสะอาดและพัฒนานิสัยรักความสะอาดขึ้นในตัวอย่างแน่นแฟ้น

1.2 ให้เด็กได้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เช่น ถ้าต้องการให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ผู้ใหญ่ก็ต้องมีความซื่อสัตย์ คิดอย่างไร สอนอย่างไร ก็ประพฤติอย่างนั้น เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างเช่นนั้นนานๆ เข้าก็จะยอมรับ ดูซึมค่านิยมคือ ความมีสัตย์จะได้โดยไม่ลับสนหรือขัดแย้ง

1.3 เสนอปัญหาให้คิดเมื่อเด็กเห็นปัญหาของคนอื่นหรือสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่ง มาก ๆ ก็จะนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตนเองทำให้เกิดความสำนึกมากขึ้นและจะเปลี่ยนแปลงค่านิยม และพฤติกรรมของตนเองโดยไม่รู้ตัว

1.4 จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่างซึ่งสามารถ พัฒนาค่านิยมได้ เช่น ศิลปะ ช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน เป็นต้น

1.5 สนทนาวิสาสะในชีวิตประจำวัน เมื่อได้พบเห็นหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน ในบ้านและนอกบ้านก็นำมาวิเคราะห์วิจารณ์กับเด็กได้

1.6 สร้างคำขวัญที่คนส่วนใหญ่จะยอมรับนับถือร่วมกันทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่ เหมาะสม

2. จัดกิจกรรมแนะแนวโดยกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งผลให้เกิด ความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมว่า มโนทัศน์ ทางศีลธรรมที่ควร ปลูกฝังจริยธรรมให้ผู้เรียนได้ทราบและถือปฏิบัติ 4 ประการ คือ

2.1 การกระทำ ถ้าหากคนเราได้ตัดสินใจว่า จะทำอะไรลงแล้วจะต้องคำนึงเสมอว่า ผลของการกระทำจะไม่ขัดแย้งกับคนอื่นหรืออาจพูดได้ว่าสิ่งที่ทำนั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับของ บุคคลอื่น

2.2 เหตุผล แรงจูงใจและได้กระทำใด ๆ ลงไปจะต้องเป็นการกระทำที่ชอบด้วยเหตุผล

2.3 ความเป็นสากลนิยม จริยธรรมเป็นหลักประเพณีของสากลนิยมทั่วโลกไม่ควร เปรียบเทียบหรือขัดแย้งกันว่า จริยธรรมของคนดีกว่าคนอื่น แต่ให้ถือว่าทั่วโลกทุกเชื้อชาติ ศาสนา เขาก็มีจริยธรรมที่ดีทั้งนั้น

2.4 การแลกเปลี่ยนจริยธรรม ให้สังคมนมนุษย์ที่เกิดมาแตกต่างกันก็มีอุดมคติแตกต่างกัน จริยธรรมของชาติหนึ่งอาจจะแพร่ไปสู่จริยธรรมของอีกชาติหนึ่งได้ ถ้าชาติที่ได้รับนั้นเห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีควรปฏิบัติในชาติของตน แต่สำหรับคนไทยแม้จะมีการรับจริยธรรมของต่างชาติ เข้า ก็ต้องไม่ลืมว่า จริยธรรมประจำชาติของตนที่ดีอยู่แล้วก็ควรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกสืบต่อไป

กรมวิชาการ (2544, หน้า 190-191) ได้เสนอแนวคิดและวิธีปลูกฝังจริยธรรมสากลได้รับการยอมรับทั่วไปจะมี 4 แนวคิดและวิธีการต่อไปนี้

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยกระจำจ่านิยม วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจำจ่านิยมในความเชื่อทัศนคติ ในพฤติกรรมและในความรู้สึกรอง ตนเอง หน้าที่ของครูในการปลูกฝังค่านิยม คือ การชี้แนะหรือจัดการให้นักเรียนเกิดการถุกคิด ขึ้นมาว่า ความเชื่อทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกของตนเองต่อสิ่งหนึ่ง ๆ นั้นไปตามเกณฑ์ 7 ประการต่อไปนี้หรือไม่

1. เกิดจากการเลือกของตนอย่างอิสระอีกหรือไม่
2. ได้เลือกทางเลือกอื่น ๆ อีกหรือไม่

3. ได้พิจารณาผลทางเลือกต่าง ๆ อีกหรือไม่
4. มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกอีกหรือไม่
5. จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผยอีกหรือไม่
6. จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกอีกหรือไม่
7. จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องด้วยเหตุผลในระดับสูง และอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์ของสังคม การพัฒนาจริยธรรมกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลรับรู้ทักษะของผู้อื่น ซึ่งมีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สูงกว่า และเปิดโอกาสให้บุคคลทดลองและแสดงบทบาทของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น เอาให้มีโอกาสขัดแย้งกับโครงสร้างจริยธรรมของตนเอง ในจังหวะที่เกิดความขัดแย้งนี้ จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้นกิจกรรมนี้เป็นหัวใจของการพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดนี้คือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อให้ประเด็นสำหรับการอภิปราย ครูจะต้องเสนอเรื่องราวที่ยากต่อการตัดสินใจความถูกต้อง

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยปรับพฤติกรรมวิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใด ก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้แรงเสริมและถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริมหรืออาจได้รับการลงโทษด้วยก็ได้ขั้นตอนในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาอาจทำได้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
2. กำหนดผลที่ผู้สอนหรือปลูกฝังจริยธรรมสามารถบันดาลให้เกิดกับผู้กระทำ
3. นำพฤติกรรมใน ข้อที่ 1 และผลในข้อที่ 2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

เรียกว่าเงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม

4. ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไข

โดยสรุปความว่า การจะให้เด็กนักเรียนต้องปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมแก่วัยและวุฒิภาวะของเด็ก เราสามารถสอนการสร้างลักษณะนิสัยต่าง ๆ แก่เด็กได้ ทั้งนี้เราต้องคำนึงระดับความเจริญเติบโตทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและสร้างเสริมลักษณะนิสัยแก่เด็กแตกต่างไปจากการสอน โดยจะเน้นวิธีการปฏิบัติจริง ทำให้เกิดเป็นนิสัยต่อไป

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์มีผู้วิจัยได้ศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

ไพฑูริย์ การเพียร (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 168 คน เครื่องมือที่ใช้

เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ โดยใช้หลักการบริหาร 4 ด้าน คือ การวางแผน ด้านกระตุ้นและจูงใจ ด้านการประสานงานและด้านการประเมินผล พบว่า ด้านการวางแผน ครูผู้สอนกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมทำแผนงานโครงการ และกิจกรรมรองรับที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยจะส่งเสริมสถานการณ์และโอกาสและคำนึงถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาในปัจจุบันของนักเรียนเป็นหลัก ด้านการกระตุ้นและจูงใจ ครูผู้สอนให้ความสำคัญในการรักษาความสะอาดของสถานศึกษา การมอบเกียรติบัตรและรางวัลให้กับนักเรียนที่มีมารยาทดีงาม การทำโทษนักเรียนที่ทำผิดตามระเบียบวินัย โดยการว่ากล่าว ตักเตือนและอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้ผิดรู้ชอบ ประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน นอกจากนี้ ยังกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีการอบรมถ่ายทอดความมีวินัยที่พึงประสงค์แก่สมาชิกผู้เยาว์ในครอบครัว โดยมีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญของการมีวินัยด้านการประสานงาน มีการประสานงานกับผู้ร่วมงาน และผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนฝ่ายปกครองในโรงเรียน เพื่อรับทราบปัญหาและการดำเนินการส่งเสริมวินัยในตนเองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมแบบไม่เป็นทางการและพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น รายงานผลโดยใช้วิธีรายงาน ให้ที่ประชุมทราบด้วยวาจา แต่ขาดหลักฐานการรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษร ควรจัดให้มีหลักฐานในการรายงานผลด้วย

สิทธิ คำวรรณ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการวางแผน การวางแผนอย่างมีระบบ โดยร่วมมือกับคณะครู นักเรียน ผู้ปกครองในการวางแผนร่วมกันที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสภาพความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น ควรให้โอกาสชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการแบ่งทรัพยากร ส่วนใหญ่มีการแบ่งให้บุคลากรผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านการกระตุ้นและจูงใจผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมยกย่อง ชมเชยนักเรียนที่พฤติกรรมดีอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการประเมินผลพบว่ามีน้อยกว่าทุกด้าน ซึ่งบริหารควรมีรูปแบบการประเมินผลที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อนำผลการประเมินการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน ด้านส่งเสริมวินัยนักเรียนให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้นไป

สมบูรณ์ สิงห์คำป้อม (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนเอกชนสังกัดกองการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการส่งเสริมวินัยของนักเรียนตามทัศนะของครู อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนตามสถานที่ตั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครู-อาจารย์ จำนวน 342 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษา

มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ได้มาโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียน ซึ่งมี 6 ด้าน คือ ด้านการแต่งกาย ด้านความประพฤติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการประหยัดและอดออม ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ด้านการลงโทษเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 42 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.63 ถึง 0.93 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ครู - อาจารย์ โดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนเอกชน มีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ครู - อาจารย์ในโรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในภาคใต้มีปัญหาในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครู - อาจารย์ โดยส่วนรวมในภาคเหนือ ภาคกลาง มีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียนทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับกลาง แต่ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนเอกชนในภาคใต้มีปัญหา 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นปัญหาในด้านการลงโทษอยู่ในระดับปานกลาง และครู-อาจารย์ ในโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาส่งเสริมวินัยนักเรียน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอีก 2 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความประพฤติ ด้านความรับผิดชอบต่อปัญหาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก ในด้านความประพฤติ คือการส่งเสริมให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่หรือสิ่งเสพติดอื่น ๆ และการส่งเสริมให้ดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน และการส่งเสริมให้นักเรียนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครูอย่างจริงจัง และรายข้อที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้าน การแต่งกาย คือ การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักปิดน้ำ - เปิดไฟ หลังการใช้ทุกครั้ง ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ คือ การส่งเสริมให้นักเรียนรักษาความสะอาดปราศจากรอยขีดเขียนบนโต๊ะและด้านการลงโทษ คือ การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อนักเรียนไม่รับผิดชอบหรือทำงานอื่น

ชูศักดิ์ นันทะ (2542,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ในด้านต่าง ๆ ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน และตามขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2541 จำนวน 462 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เพื่อสอบถามปัญหาการปฏิบัติงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน จำแนกเป็นด้านต่างๆ 6 ด้าน ด้านการจัดรูปแบบการทำงาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมสร้างวินัย ด้านการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ ด้านการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการจัดกิจกรรมตามคู่มือเสริมสร้างวินัยทั่วประเทศ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.379 - 0.906 จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทัศนะของ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในภาพรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดรูปแบบการทำงาน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมวินัยในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านการจัดพัฒนาครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการจัดกิจกรรมตามคู่มือนักเรียนทั่วประเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดหนองคาย ในภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาในภาพรวม ด้านจัดรูปแบบการทำงาน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างวินัย และด้านการจัดกิจกรรมสร้างเสริมวินัยในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่มากกว่าครูผู้สอนและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยมากกว่าครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

สรุปได้ว่า การศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าจะได้ทำหน้าที่ ได้เป็นคนดี ได้มีระเบียบวินัย มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมให้กับนักเรียน เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยและเป็นสาวกที่ดีของศาสนา ด้านวิธีการที่ดีสามารถฝึกอบรมให้นักเรียนเข้าใจในกิจกรรมและเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว การที่ผ่านการฝึกอบรมในโครงการจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองหรือพัฒนาสังคมได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบคิดการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

1. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นสาระสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หรือในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับชุมชนกิติ (ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, 2534, หน้า 117) กระแสแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดขึ้นจากปัญหา และความล้มเหลวในการดำเนินงานพัฒนาในอดีต ซึ่งเน้นและให้บทบาทกับคนภายนอกชุมชน โดยได้ละเลยศักยภาพและความสามารถของคนในชุมชน ดังนั้นจึงได้มีการหันมาทบทวนถึงประสบการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ประชาชนน่าจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย

ของการพัฒนาและโดยเฉพาะกระบวนการพัฒนา ประชาชนควรจะได้เป็นผู้เข้าไปมีส่วนในการดำเนินการทุกขั้นตอน

2. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 25) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และการชี้แนะที่ถูกต้อง”

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527, หน้า 6) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2534, หน้า 76) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออก ซึ่งความรู้สึก นึกคิด แก้ไขปัญหา ความต้องการของตน โดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526, หน้า 288) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรมอันก่อปรด้วยความร่วมมือและสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวัง ของกลุ่มทางการและไม่เป็นทางการ หรือในความหมายก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันนั่นเอง

สายทิพย์ สุกดีพันธ์ (2534, หน้า 92) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน ความหมายที่ลึกซึ้งที่สุด มิได้หมายถึงเพียง เมื่อรัฐกำหนดโครงการอะไรขึ้นมาประชาชนก็ ร่วมกันทำแต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนเงื่อนไขของการเปลี่ยนการทำงาน กลไกการพัฒนาจากการ พัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชน

อย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเริ่มวางแผน และการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ และอนาคตของเขา

กรรณิกา ชมดี (2524,หน้า11) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามาร่วมรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

สุจินต์ ดาววิระกุล (2527,หน้า18) กล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

เสน่ห์ จามริก (2527,หน้า22) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าไม่ได้หมายความว่าตั้งประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการ หรือองค์กรพัฒนาตั้งขึ้น แท้จริงแล้วต้องให้ชุมชนมีกิจกรรม และวิธีการดำเนินการของเขาเองในชุมชน

โดยสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชน กลุ่มหรือชุมชน ได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถของตนเองในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม และประชาชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล และส่งผลถึงความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ

3. ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เฉลียว บุรีภักดี,และคนอื่นๆ (2545,หน้า115) กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมมีลักษณะ ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (marginal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า

3.2 การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (partial participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

3.3 การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (full participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า6-7) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงลดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไข ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและขององค์กร
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2534, หน้า76-78) กล่าวถึงขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชน และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาซึ่งเป็น ขั้นตอนตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนนี้รวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือก ปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระจกเงา ผู้คอยสะท้อนภาพ หรือคอยซักถามกระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพครอบครัวและปัญหาต่าง ๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนดำเนินงานกิจกรรมการวางแผนดำเนินงานกิจกรรมต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใด
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการดำเนินการผ่านไป แล้วนั้น ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร ช่วยให้ผู้คนที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรม รู้จัก ค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

ปกรณ ปริญญา (2530, หน้า64) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ คือ

1. ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นพื้นฐาน

2. ประชาชนเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
 3. ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้
 สมบูรณ์ขึ้น

4. ประชาชนเป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการ
 พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า166) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 3
 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสระภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participation)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participation)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participation)

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า25-28) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง
 อ้างถึงความหมายที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ ซึ่งเห็นว่า

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526, หน้า272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4
 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (2526, หน้า15) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4
 ขั้นตอน คือ

1. ร่วมคิด : สภาพที่เป็นอยู่มีอะไรเดือดร้อน และสาเหตุเกิดจากอะไร
2. ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา พิจารณา
 ทางเลือก

ทางเลือก

3. ร่วมดำเนินการ : งานตามโครงการ และแผนกำหนดโครงการ และแผนงาน
4. ร่วมติดตามประเมินผล : ความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะและมีการแก้ไข

กรรณิกา ชมดี (2524, หน้า13) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

อนงค์ พัฒนจักร (2535,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีหมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปฤษฎา บุญเจือ (2536,บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การได้รับผลประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2529,หน้า 70) สรุปการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้านในจังหวัด 4 ภาค พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรณิกา ชมดี (2524,หน้า 108) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

สภนธ์ จันทรรักษ์ (2528,หน้า 75) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล พบว่า การได้รับข่าวสารทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนในชุมชน

ประสาตร์ สิทธิเลิศ (2537,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปด.) ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าการได้รับข่าวสารส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะ ขั้นตอน และรูปแบบของการมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้ว จะมีลักษณะและขั้นตอนไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันบ้างในส่วนของรายละเอียดที่แยกย่อยลงไปเท่านั้น ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้เป็น

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุป

ในการพัฒนาเพราะฉะนั้น การวิจัยและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผลของกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ทุกฝ่ายที่เป็นหุ้นส่วนได้รับ (take) และได้ให้ (give) เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสม

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของปัญหา เป็นการศึกษาวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีกระบวนการดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น จึงเป็นกระบวนการที่เหมาะสมมากที่สุดในการพัฒนาความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ในโรงเรียนของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น